

СОЦІАЛЬНЕ ПАРТНЕРСТВО СІМ'Ї ТА ДЕРЖАВИ

В.В. Пашков, М.М. Мальований

Україна, м. Запоріжжя, Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти

В будь-якому сучасному суспільстві функціонують різні інститути, що допомагають його членам максимально задовільняти власні потреби і в той же час знаходити баланс між інтересами усіх членів цього суспільства. Наприклад, політичні суспільні інститути покликані встановлювати і підтримувати політичну владу, забезпечувати створення та функціонування державної влади. Економічні інститути забезпечують процес виробництва та розподілу матеріальних благ та надання послуг членам суспільства.

Інститут сім'ї один із найстаріших у суспільстві. Сім'я також належить до найважливіших соціальних інститутів. Її існування (створення сім'ї, відносини між батьками та дітьми, методи виховання) визначається системою правових й інших соціальних норм. Тому сім'я є інтегральним феноменом суспільного розвитку, який містить у собі моральний стан суспільства і є могутнім фактором формування демографічного потенціалу.

Аналіз інституту сім'ї дозволяє скласти загальне уявлення про її соціальні функції, потреби та проблеми. Проте, необхідно розробити нові, ефективні заходи для реалізації державної сімейної політики. Сьогодні без сім'ї не можна розв'язати жодної з актуальних проблем, чи-то про виживання народу, чи-то про виробництво матеріальних благ, або про будівництво житла, вихованні й освіті дітей й молоді. Все йде від сім'ї.

Ставлення держави до проблем сім'ї визначено, насамперед, у такому основоположному документі, як Конституція України, де зазначається, що кожен має право до достатній життєвий рівень для себе і своєї сім'ї (стаття 48). Конституцією України закріплюються і гарантуються соціальні права щодо сім'ї, наголошується на тому факті, що «шлюб ґрунтується на вільній згоді чоловіка та жінки. Кожен із подружжя має рівні права та обов'язки у шлюбі та сім'ї. Батьки ж зобов'язані утримувати дітей до їхнього повноліття. Повнолітні діти зобов'язані піклуватися про своїх непрацюючих батьків. Сім'я, дитинство, материнство і батьківство охороняються

державою» (статті 51). Тобто, за конституційними нормами України, сім'я охороняється державою, яка має створювати соціально-економічні та правові передумови для її нормального функціонування, розвитку, виховання та освіти дітей. На державу також покладається обов'язок утримання та виховання дітей-сиріт та дітей, що залишилися без батьківського піклування. Всім дітям гарантована рівність прав незалежно від походження, а також від того, народжені вони в шлюбі чи поза ним.

Сім'ю в юридичному розумінні можна характеризувати як історично визначену організовану соціальну спільність, пов'язану взаємними правами та обов'язками, які випливають зі шлюбу, кровного споріднення, усиновлення, взяття дітей на виховання та інших підстав, а також зробити висновок, що сім'я в соціологічному значенні є поняттям ширшим порівняно з юридичним її значенням. Це зумовлено тим, що правові норми регламентують лише окремі, визначені в сімейному законодавстві, питання діяльності сім'ї, її створення і припинення як уже об'єктивно існуючого явища. Тобто правові норми встановлюють юридичні факти, що є підставами для виникнення, зміни і припинення сімейних правовідносин. Правові норми регламентують не всі аспекти життя та відносин, що складаються в сім'ї, а лише ті, на які держава може впливати шляхом встановлення обов'язкових правил поведінки щодо питань створення сім'ї, її діяльності, припинення як уже об'єктивного існуючого явища.

Людина є суспільною істотою, більшість вчинків якої набувають суспільного значення. Суспільство, у свою чергу, має право на соціальний контроль за діями своїх членів, за дотриманням ними історично сформованих або свідомо встановлених стандартів життя. Ці правила виступають у вигляді звичаїв, традицій, звичок, моральних, правових, релігійних, та інших норм.

Існуючі соціальні норми, як орієнтири кордонів належного і можливого, взаємні права та обов'язки покликані забезпечувати порядок і спокій в суспільстві, тому ті, хто їх не дотримується, можуть нести в тій чи іншій формі соціальну відповідальність, що проявляється у вигляді певних несприятливих наслідків. Важливе значення соціальної відповідальності полягає в тому, що вона покликана дисциплінувати членів суспільства, спонукати їх до позитивного, свідомого та корисного поведіння.

Розрізняють моральну, політичну, юридичну, суспільну, громадянську, професійну та інші види відповідальності, які в сукупності складають родове поняття - "соціальна відповідальність", що виступає складною, збірною морально-правовою,

філософською та етико-психологічною категорією, яка вивчається багатьма науками, але під різними кутами зору.

Громадянська відповідальність кожного із нас є фундаментом сьогодення, охоплюючи, як правові, так і моральні аспекти.

Важливою та сприятливою умовою становлення громадянської відповідальності особи є наявність громадянського суспільства і демократичної держави. Громадянське суспільство єднає людину і державу, створює передумови для задоволення її матеріальних і духовних потреб, особистих та суспільних інтересів. Причетність до держави з'являється у людини із самого народження завдяки набуттю статусу громадянства.

Особа, що проживає в умовах сформованого громадянського суспільства і правової демократичної держави має змогу формувати та виявляти високий рівень громадянської свідомості та самосвідомості пов'язувати свою поведінку, все своє життя з інтересами, з долею країни, усвідомлюючи свою відповідальність перед народом і людьми, зберігаючи водночас свою свободу та суверенність.

Формування громадянської відповідальності, відбувається уже в шкільному та юнацькому віці. Беззаперечним є факт, що сім'я найбільше закладає підґрунтя для розвитку відповідальності чи безвідповідальності людини як її однієї із найзагальніших властивостей. Саме сім'я є осередком успадкування традицій, моральних норм, цінностей і ставлень. Моральні норми суспільства спочатку постають перед дитиною у формі вимог, що пред'являються до нього батьками, постають втіленими у всьому способі життя сім'ї, і, навіть ще не усвідомлюючи, засвоюються як єдино можливий спосіб поведінки. Якщо в родині переважають дбайливі та доброзичливі відносини, то, звичайно, така атмосфера сприяє прояву істинної відповідальності та становленню емоційно стійкого характеру, що дасть змогу кожному громадянину внутрішньо зростати та творити власну долю і долю своєї країни.

Метою основних орієнтирів виховання учнів загальноосвітніх навчальних закладів є створення цілісної моделі виховної системи на основі громадянських та загальнолюдських цінностей (наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 31.10.2011 №1243), що потребує інтеграції зусиль батьківської громади позашкільних закладів представників державної влади, правоохоронних органів та установ системи охорони здоров'я. Серцевиною виховного процесу є особистість — її нахили, здібності, потреби, інтереси, соціальний досвід, самовідданість, характер.

Одним із визначальних принципів виховної системи є взаємозв'язок впливів: родини; вчителя; соціальних об'єктів; довкілля (освітнього простору).

Таким чином родина, її цінності є складниками суспільства, яке будується на родинних принципах співжиття, дбайливого ставлення до дитини на тих чинниках, що допомагають розкрити творчий потенціал дитини.